

У оквиру општих промена у Србији реформа образовног система заузима значајно место. Модернизација наставних планова и програма у високом образовању и њихово усаглашавање са Болоњском декларацијом неопходна је.

Сагледавање будућег развоја универзитетског образовања социјалних радника захтева критичко преиспитивање досадашњег образовања за ову одговорну, значајну и тешку професију која захтева много одрицања, али и пружа пуно задовољства. Због тога ћу укратко подсетити на значајне датуме и почетке образовања социјалних радника.

Крајем 19. века, тачније 1898. године у САД је основана прва школа за социјалне раднике. Затим се оснивају више школе за социјалне раднике у Европи. Више од пола века после оснивања првих школа за социјалне раднике у САД и Европи, крајем педесетих година, појављују се и високошколске институције за образовање социјалних радника у Југославији.

Отварањем Више школе за социјалне раднике у Београду, 1957. године, почело је школовање социјалних радника у Србији. Разумљиво је да су коришћена искуства других средина тако да се у теорији и методологији социјалног рада преплићу различити утицаји. Крајем шездесетих и почетком седамдесетих година на просторима бивше Југославије преовладало је мишљење о подизању нивоа образовања социјалних радника и потреби увођења универзитетског образовања.

Дугогодишњи процес образовања професионалних социјалних радника, обogaћен праксом и истраживањима у

* Видети рад: Глобални стандарди образовања у социјалном раду (страна 77).

области социјалне политике и социјалног рада, као и потреба решавања све значајнијих социјалних проблема, довела је до подизања овог образовања на универзитетски ниво. У складу са развојем других социјалних професија, уведено је четворогодишње универзитетско образовање социјалних радника. Факултетско образовање за социјални рад у нашој земљи почиње школске 1973/74. године у Београду на Факултету политичких наука. У протеклом периоду наставни планови и програми студија су 11 пута мењани и унапређивани, са циљем да се обезбеде: виши ниво општег образовања, продубљенија знања из стручних и уже стручних предмета, нова знања из теорије и праксе социјалног рада, при чему су коришћена искуства других земаља. Тако се дипломирани социјални радник у Србији оспособљава за обављање низа веома сложених и одговорних задатака помоћи, подршке и покретања развојних друштвених процеса и то у дејству са људима ради којих се ангажује. То подразумева узајамност и самопомоћ без обзира да ли се ради о појединцу, породици, друштвеној групи или локалној заједници.

У процесу реформи на ФПН дошло је до осамостаљивања смерова и формирања посебних одељења – за међународне студије, новинарско-комуниколошко, политиколошко и социјална политика и социјални рад. Одељења су стекла већи степен аутономности у креирању планова и програма студија, што је обезбедило већу заступљеност ужестручних предмета.

Образовање социјалних радника остварује се кроз комплексне интердисциплинарне студије. У току четворогодишњих студија студенти овог одељења стичу разноврсна теоријска и методолошка знања из различитих научних области као што су: филозофија, социологија, психологија, економија, политичке науке, социјална политика, право и методологија друштвених истраживања.

Оспособљавање за професију социјалних радника обухвата и стицање знања из опште стручних предмета која се баве психолошким, медицинским, и социјално-културним обележјима, потребама и проблемима савременог човека.

Теоријска знања студенти стичу у оквиру теорије социјалног рада, савремене социјалне политике, система со-

цијалне политике, планирања социјалног развоја, науке о друштвеним девијацијама, система социјалне сигурности, и методолошка знања професионалног карактера кроз наставне активности као што су социјални рад са појединцем, социјални групни рад, социјални рад у заједници, методе и технике социјалног рада итд.

Студије на овом Одељењу радикално се мењају прилагођавајући се захтевима тржишта и новим потребама становништва. Време промена намеће потребу интензивирања научно-истраживачке делатности, унапређења стручног рада и подизања професионалне компетенције социјалних радника. Због тога се иновирају наставни планови и програми. У склопу актуелне реформе на Одељењу за социјалну политику и социјални рад припремају се нови курсеви који ће још боље припремити студенте за професију. Поред предавања, вежби, менторског рада, консултација и праксе, нашим студентима се омогућује учешће у истраживачким пројектима, учешће на трибинама, округлим столовима, стручним и научним скуповима и другим видовима активности у сарадњи са истраживачким и научним институцијама, установама социјалне заштите, образовања и здравства које су наставно-научне базе Одељења.

Интерактивна и на праксу оријентисана настава обогаћена је сарадњом са неколико европских универзитета. Стручњаци из иностранства у сарадњи са нашим професорима преносе најновија светска искуства неопходна за савремено образовање социјалних радника. Ипак, студије још увек трају много дуже него што је предвиђено (просек студирања на нашем Факултету је 7 година).

Наставним планом студија предвиђена је обавеза студента да након положених свих испита напишу и одбране дипломски рад из једне од научних дисциплина која је обухваћена наставним планом студија за социјални рад. Свакако садржај теме треба да буде функционално повезан са струком. Након дипломирања студенти могу наставити последипломске студије у оквиру специјалистичких, магистарских или докторских студија али могу наставити усавршавање и кроз друге видове професионалног оспособљавања.

Циљ специјалистичких студија је стицање знања и вештина потребних за обављање стручних послова у одговарајућим областима праксе социјалног рада. Одељење утврђује програм, трајање и друге услове специјалистичких студија и предлаже их Научно-наставном већу Факултета на усвајање. Специјалистичке студије трају два семестра. Школске 2003/2004. године организоване су РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ И СОЦИО-ТЕРАПИЈЕ. За школску 2004/2005. годину у припреми су следеће специјалистичке студије:

1. *Менаџмент у социјалном раду;*
2. *Медијација у породичним односима и*
3. *Едукативни семинар Употреба позоришних техника као психосоцијална подршка у раду са маргиналним групама.*

Специјализације су намењене дипломираним социјалним радницима, али и психолозима, педагозима, социолозима, правницима и дефектолозима. Наставу ће поред професора Факултета политичких наука изводити и професори неколико факултета Универзитета у Београду и неколико светских универзитета.

На Одељењу за социјалну политику и социјални рад организују се последипломске (магистарске) студије, с циљем да се уписаним кандидатима омогући стицање ширих стручних и научних знања и помогне развој способности за самостални научноистраживачки рад у области за коју се опредељују. Последипломске студије које трају четири семестра организују се из:

1. *Савремене социјалне политике и*
2. *Савременог социјалног рада.*

На последипломским студијама током три семестра изводи се настава путем предавања, вежби, семинара и консултација са менторима уз обавезу студента да уради два семинарска рада и истраживачки пројекат. Четврти семестар је намењен припреми и полагању усменог магистарског испита који се састоји од три предмета. Писмени магистарски испит се ради након претходно извршених обавеза по наставном програму смера на коме је уписан кандидат. По-

следипломске студије, као и основне, трају много дуже него што је предвиђено што је нерационално. Због тога је важан задатак Факултета да последипломске студије организује на начин којим би се повећала њихова ефикасност. Предвиђа се увођење блок наставе или једносеместралних предмета и њихово полагање одмах после завршетка семестра у коме је извођена настава, што ће постдипломцима оставити више времена за израду магистарског рада.

Од школске 2004/2005. на неким од смерова увешће се ЕЦТС бодови, једносеместрални и изборни предмети. Осим тога у току су измене наставних планова и програма и прилагођавање усвојеним европским стандардима насталим на основу Болоњске декларације.

Докторске студије, иако су унете у високошколски систем и акта Факултета, нису биле организоване. Заинтересовани кандидати (магистри наука) могу пријавити и бранити докторску дисертацију.

Болоњски процес

Болоњски процес је последње две године у Србији много хваљен и оспораван. Често се поставља питање да ли ће донети више штете него користи. Болоњска декларација представља европски одговор на низ проблема у високом образовању (студенти остају на универзитету предуго, европски универзитети су инертни и споро се прилагођавају све бржим променама у савременом свету, расцепканост и некомпатибилност националних система је препрека уједињењу Европе).

Јуна 1999. године министри образовања 29 европских земаља договорили су се у Болоњи да отпочну процес реформе својих универзитета. Тада је на најстаријем европском универзитету потписивањем декларације отпочео болоњски процес. Резултати тог процеса који ће трајати до 2010. године, требало би да буду конвергентни системи високог образовања у Европи. Циљ је стварање европског простора високог образовања уз очување националних, културних и језичких специфичности.

Током реформи које предвиђа Болоњска декларација биће уједначени академски степени (диплома, магистратура, докторат). Тиме ће се постићи потпуна преводивост стеченог образовања у читавој Европи и избећи ће се тешкоће до којих је долазило када је неко школован у једној земљи хтео да се запосли у другој.

Шта је европски систем преноса бодова?

То је систем који омогућава лакшу препознатљивост и поређење различитих образовних програма на универзитетима у земљама Европе. Обезбеђује транспарентност у односу на друге образовне системе и омогућава ефикасну покретљивост студената и професора на нивоу Европе. Такође подстиче институције на реформу сопствених образовних програма. Систем је заснован на бодовима који изражавају оптерећење студента у савладавању одређеног програма студија:

- 60 бодова академска година,
- 30 бодова семестар,
- 20 бодова триместар.

Бодови су бројчана вредност (између 1 и 60) која се додељује предметима/курсевима да би се описао коефицијент оптерећења студента приликом савладавања предвиђеног градива. Они осликавају количину рада коју сваки предмет захтева у односу на укупну количину рада која је потребна да се заврши цела година студија у одређеној институцији: предавања, практичан рад, семинари, консултације, рад на терену, самостално учење у библиотеци или код куће и испити. Бодови представљају целокупан рад студента. Препорука Болоњске декларације је да основне студије трају три до четири године и да студенте оспособљавају за професионални рад. Последиписке студије требало би да трају једну или две године. Уместо наставних предмета који трају два семестра или дуже, сви универзитети ће прећи на семестралне или триместралне курсеве. Неки курсевима, који представљају језгро струке биће обавезни за све студенте, али ће бити и изборних курсева. Осим мобилности студената, Болоњска декларација инсистира и на мобилности наставника, сарадника

и истраживача. У Болоњској декларацији се изричито каже да процес реформе вишег образовања осмишљавају и спроводе универзитети сами. Они су актери реформе. Намеће се питање шта треба мењати и којим темпом? Не може се све променити одмах, а нешто не треба ни мењати, јер је добро.

Увођење европског система преноса бодова у наставни процес Факултета политичких наука

Србија је 2003. године потписала Болоњску декларацију и тиме приступила болоњском процесу. У оквиру опште реформе високог образовања у Србији, од 1. априла 2004. године на ФПН је започет процес увођења Европског система преноса бодова. Који су циљеви реформе високог образовања?

- Стварање конкурентних, комплементарних и упоредивих образовних програма;
- Подизање квалитета студија;
- Повећање ефикасности студирања;
- Укључивање студената као партнера у образовни процес.

Навешћу неке предности које произилазе из успешне примене Европског система преноса бодова:

- Започиње се реформа високог образовања у складу са трендовима у свету;
- Омогућава се увођење нових модела наставе;
- Програми су јасни и упоредиви са другима;
- Подстиче се конкурентност у односу на друге институције у земљи и Европи.

У наредном периоду треба прилагодити постојеће планове и програме правилима Европског система преноса бодова. Ово подразумева стварање услова за већу интерактивност током наставног процеса, праћење појединачног рада сваког студента током целе године, организовање чешћих провера знања кроз различите методе (писмени или усмени испит, тестови, радионице, семинарски радови итд.) које ће бити укључене у коначну оцену. За све двосеместралне пред-

мете ће на крају првог семестра бити обавезна провера знања, а пожељно је да их буде више током године. Све провере знања улазе у коначну оцену на крају године.

Овим променама се оптерећење студента распоређује током читаве школске године. Тиме се стварају услови за квалитетнији рад студента, као и повећање ефикасности студирања, јер се од студента захтева да све своје обавезе оствари у предвиђеним роковима.

Литература

1. Европски универзитет 2010, Алтернативна академска образовна мрежа, Београд, 2001.

2. Факултет политичких наука 1968–2003, ФПН, Београд, 2003.

3. Маринковић-Недучин, Р., П. Лазетић, Европски систем преноса бодова у високом школству – водич кроз ЕЦТС, Алтернативна академска образовна мрежа, Београд, 2002, <http://www.aaen.edu.yu/mainpages/izdavackadelatnost.html>.

4. Упис студената у прву годину студија, основна обавештења о студијама, ФПН; Београд, 2004.

EDUCATION AND ADVANCED PROFESSIONAL TRAINING OF SOCIAL WORKERS OF SERBIA

By Ana Ćekerevac

ABSTRACT

Having analyzed the education programme for social workers in Serbia and the measures taken following the recommendations of the Bologna declaration, the author concludes thus are created the conditions for students work to achieve better quality and the efficacy of studies to improve.